

Moldvai csángók segélykérő levelei a Bácskából ⁽¹⁾

A csángó-kérdés aktualitása

„Mind az 5-en még az elmúlt évben szöktünk Magyarországra. Mindannyiunknak megvan a hazatérési igazolványunk ugyan, haza is akartunk jönni vele, de a románok nem engedték s így kénytelenek voltunk átszökni, hogy megmutassuk igazi magyar mivoltunkat. Szökés után egyenesen Magyarokiszaga-Fogadjistenbe jöttünk, ahol rokonaink vannak, jelenleg azoknál is lakunk, mert mint szökevények házat, földet még nem kaphatunk. Egyelőre 1-2 holdas parcella szántóföldet béreltünk, hogy mégis legyen miből megélnünk.”

Bevezetés

A történelmi Magyarország egykori határaitól keletre, Moldvában élő csángók jelenlegi helyzete és múltja, a rendszerváltás óta a hazai közvéleményt egyre fokozottabban foglalkoztatja. A népcsoportnak a románságba történő lassú beolvadását nemcsak nyelvi elszigeteltsége és a román államhatalom által támogatott nacionalizáló törekvések, hanem a közelmúltban felerősödő spontán asszimilációs hatások is előrevetítik. A román politikai elit által elfogadott román tudományos álláspont szerint a csángók nem magyarok, hanem román eredetűek. A csángóság kisebbségi mivoltának megkérdőjelezése, és az ezzel gerjesztett politikai vita megnehezíti a probléma nemzetközi porondon való elismertetését, illetve a nemzetközi emberi jogi szervezetek hathatós beavatkozását is.

A magyar közvéleménynek a kérdés iránt tanúsított különös érzékenységét több tényező befolyásolta. A moldvai csángók körében magas a születési számarány, ami nemzetstratégiai szempontból ellensúlyozhatja az anyaországi és a környező államokbeli magyarságra jellemző, éppen ellentétes folyamatokat. A csángóság a moldvai paraszti társadalom felbomlásának előrehaladtával is erősen ragaszkodik népi-közösségi hagyományaihoz és katolikus hitéhez. Ez a magatartásforma a magyarországi társadalom számára sokak szerint pozitív példaként szolgálhat, és némileg csökkentheti a globalizáció és más társadalmi változások számlájára írható "erkölcsi veszteségeket". Magára hagyatottságuk és évszázados küzdelmeik ugyanakkor hatványozottan szimbolizálnak egy Trianon által nagymértékben meghatározott magyar sorsutadatot, melyben a kárpát-medencei magyar törzsterülethez képest peremhelyzetben lévő kisebbség fennmaradása a "végek megtartásával" lehet egyenértékű.

Annak ellenére, hogy ez a probléma élénken foglalkoztatja a tudományos és politikai közvéleményt, valamint általában a magyar értelmiséget, mégsem rendelkezik a csángóság helyzetének javítására irányuló kiforrott cselekvési programmal. Az is kérdéses, hogy egyáltalán meg lehet-e állítani azt az asszimilációs tendenciát, ami jellemzővé vált. A problémakör lehetséges megoldására több alternatívát felvázoltak már Magyarországon. Az egyik szerint a közösség asszimilációját a szülőföldjén kell visszafordítani, magyar tannyelvű iskolahálózat kiépítésével és az anyanyelvhasználat bevezetésével a csángóság számára kulcsfontosságú egyházi liturgiában és katolikus egyházszerkezeten belül ott, ahol a hívek többsége még beszél magyarul. Más elképzelések szerint ennek sikere eleve kizárható a román politikai vezetés és a kérdés eldöntését nemzeti ügyként beállító nacionalista szervezetek ellenállása miatt. Ezért a csángók "megmentése a magyar kultúra számára" csak áttelepítésük révén lehetséges.

A betelepítés helyéről megoszlanak a vélemények, erre egyesek a fogyatkozó népességű Magyarországot, mások Erdély magyarok által lakott tömbvidékét, a Székelyföldet javasolják, ahol biztosítható lenne a csángóság megnyírbált magyar identitásának helyreállítása. A szórványterületek demográfiai védelmének érdekében felmerült az a lehetőség is, hogy erdélyi szórványmagyar vidékekre hozzák őket. Az áttelepítés kissé merész koncepcióját vallók az anyaországi vagy erdélyi és a moldvai magyarság közös érdekeire hivatkoznak. Annak ellenére, hogy a történelmi tapasztalatok végső soron alátámasztják az ilyen akciók sikerességét vagy részikereit, továbbra is nyitott kérdés marad, hogy a csángóság egységesen pozitívan fog-e viszonyulni hozzá, és megoldásnak fogja-e érezni a jövőbeni sorsára tekintve? Nem szabad megfeledkezni továbbá arról sem, hogy a csángók a magyarság egészétől teljesen eltérő történelmi múlttal, sajátos népi kultúrával rendelkeznek és az irodalmi nyelv által nem befolyásolt tájnyelveket beszélnek, azonosság-tudatuk pedig mára meglehetősen heterogén jellegűvé vált. Nem biztos, hogy ezek az egyedi vonások lehetővé tennék a magyarországi társadalomba való látványos integrálódásukat. Ezek a kérdések egyben megmagyarázzák, hogy erre a bonyolult problémára miért nehéz széles társadalmi közmegegyezésen alapuló, és a politikai vezetés által is felvállalt, illetve erre támaszkodó, könnyen realizálható megoldást találni.

Hogyan kerültek moldvai csángók a Bácskába?

A hazai történeti-néprajzi szakirodalomban a moldvai csángók áttelepítésére tett kísérletekkel ellentétben viszonylag feldolgozottabb Bukovina teljes székely lakossága áttelepítésének története. Bár ez utóbbival kapcsolatban is fellelhetők a magyar történetírás számára újabb adatokat tartalmazó levéltári források, s egy színtetikus monográfia megírása is hiányzik, a csángóság második világháború alatti áttelepedését vázlatosan bemutatva csak annyiban támaszkodunk az ismert tényekre, amennyiben azok a csángók történetét is érintik.

Az 1930. évi román népszámlálás statisztikái közel 110 ezer fős katolikus népességet mutattak ki Moldvában. Ezek közül a hivatalos adatok szerint mindössze 23.800 beszélt magyarul. A hazai szakirodalom becslései alapján azonban ennek még majdnem a duplája, mintegy 45.000 fő értett és beszélt ősei anyanyelvén. A csángók döntő többsége két nagy, egymástól a történelmi eredet szempontjából is elhatárolható tömbben élt Moldvában. Kisebbség, és feltehetőleg korábban Moldvában megtelepedett részük északabbra, az egykori Románvásár mezőváros környékén élt. Ennek a településterületnek voltak jellemző falvai Szabófalva és Kelgyest. Ennek a régióknak a szórványjellege és a Csángóföld magyarok által sűrűbben lakott nagyobb tömbjéitől való elszakítottasága révén fokozottabban ki volt téve az asszimiláció veszélyének, amely valószínűleg már igen előrehaladott volt a két világháború közötti korszakban. A magyarság többségének lakóterülete azonban Bákó megye volt, amelyben egy feltehetőleg a XIII. század óta kontinuus magyar csoport frissült fel huszita menekülőkkel, illetve a középkor vége óta a XVIII. század végéig több hullámban betelepülő székelyekkel. Itt találhatók például Klézse, Pusztina, Lészped vagy Bogdánfalva.

Moldvában a középkorban jelentős volt a városok magyar lakossága, amely főleg kereskedelemről, kézművességből és bortermelemből élt meg. A magyar falvak lakosságának nagyrésze szabadparaszti jogállású volt, amelyből jobbjátszókba süllyesztették őket a XIX. század első felére. A magyarság zárt településeket alkotott, ahol a földet a faluközösség rendszerben művelték. Ez a hagyományos faluközösségi jelleg azonban már a román állam megeremtése után lassú bomlásnak indult. A Moldvában is meginduló iparosítással valamint kőolaj- és földgáztermeléssel a falvak férfilakosságának egy része az iparban helyezkedett el, ami nélkülözhetetlenné tette a román állammal szembeni népszámlálási és nyelvi ismeretét. A moldvai katolikus falusi népesség lesüllyesztése ellenére is erős és gyarapodó gazdarságot képezett az átlag moldvai paraszttársadalmon belül.

A Moldva és Havasalföld egységesülése révén megalakuló román állam a csángókkal szemben represszív politikát alkalmazott, amelynek egyik hathatós eszköze éppen a katolikus egyház volt. 1893-ban önálló katolikus püspökség alakult Jászvásáron, amelynek egyházi személyiségei a moldvai katolikus népességet nem tekintették magyarnak. Nem sokkal később a Román püspöki Helyettesi Hivatal önálló papi szeméremi és kollégium alakult, melynek keretein belül az oda kiválasztott tehetséges csángó gyerekeket román nemzeti szellemben nevelték. A templomokban a liturgia nyelve a román volt. A nemzetiségi elnyomás azonban nemcsak egyházi téren nyilvánult meg, hanem a román állam által a XIX. század végén létrehozott népiskolákban, ahol az egyetlen tannyelv a román volt. Ennek következménye az lett, hogy a csángóság köréből nem kerülhetett ki a közösségi érdekei társadalmi és akár politikai téren megjeleníteni képes erős értelmiségi réteg. Ez a nyelvi-szemleli kisebbségi helyzet az első világháború után létrejövő román nemzeti egységállam keretein belül tovább folytatódott. Annak ellenére, hogy a trianoni béke után eltűnt a csángóságot a magyarság öntudatosabb csoportjaitól elválasztó államhatár, a román államvezetés igyekezett meggátolni az erdélyi magyarsággal létrejövő mindennemű politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatot.

A moldvai magyarok anyaországra telepítésére már a reformkorban felmerültek az első elképzelések. Ezek politikai szintre is eljutottak, hiszen a vármegyék követeinek egy része 1845-ben támogatott az uralkodó és az esztergomi érsek számára eljuttatandó feliratot egy hasonló terv kivitelezésére. Az 1848-49. évi szabadságharc idején a népképviseleti országgyűlés első elfogadott - bár szentesítetlenül maradt - törvénye a telepítési törvény volt, amelynek egyik kijelölt alanyai éppen a csángók voltak. A XIX. század második felében és a századfordulón a bukovinai telepítési koncepciókkal együtt elszórtan ismét felvetődött a népcsoport hazatelepítésének gondolata, amely azonban az első világháborúval és az azt követő eseményekkel hamvába holt.

Erre csak a második világháború elején, Magyarország revíziós törekvései egy részének beteljesülése után nyílt reális lehetőség, bár az erre irányuló kezdeményezések már ezt megelőzően is megvoltak, sőt a bukovinai székelyek Magyarországra szivárgása már a második bécsi döntés előtt szórványosan megkezdődött. Magyarország 1940. augusztus 30-án a bécsi döntőbírósi egyezmény értelmében visszakapta Erdély északi részét, 1941. májusában pedig csatlakozva Németország Jugoszlávia elleni támadásához elfoglalta a Bácskát. Ezzel megnyílt az 1941. május 11-i magyar-román államközi egyezmény értelmében a bukovinai székelyek Bácskába telepítése előtt az út. A román kormány szem előtt tartva a második bécsi döntés felülvizsgálatának későbbi lehetőségét, az etnikai arányok megtartása érdekében kikötötte, hogy a Romániát elhagyókat nem vihetik Észak-Erdélybe. A székely telepeket így a visszafoglalt Bácskába vitték, ahol nagyobb városok környékén, 28 faluban helyezték el őket. Ezek a telepek a bukovinai falvaikra emlékeztető elnevezéseket kaptak, így lett a Magyarkanizsa melletti neve Fogadjisten.

A moldvai csángók áttelepedése feltehetőleg 1941 őszén kezdődött meg nem kis mértékben a moldvai katolikus plébániákon ideiglenesen elhelyezett egykori bukovinai magyar papok buzdítására. Ekkor többen Magyarországra kerültek, bár 1942 elejére a folyamat megtorpant, egyrészt mert a bukaresti magyar követség a tömeges áttelepedés lefékezése érdekében visszatartotta a hazatérési igazolványok kiállítását, másrészt a román hatóságok korlátozták az országon belüli utazást, azt speciális engedély kiadásához közték. A hazatérési igazolvánnyal rendelkezők számára már nem volt visszaút, a magyar okirat birtokában automatikusan elvesztették román állampolgárságukat. Sokan éppen ebben a "holt periódusban", magyar útiokmányok hiányában voltak kénytelenek a zöldhatáron ájtjni. A határ magyar oldalán az átjövöket egyenesen a Bácskába irányították. 1943 tavaszán a román kormány feloldotta az utazási korlátozásokat, a csángóknak így ismét egy kisebb hulláma indult Bukarestbe hivatalos magyar papírokért, majd annak birtokában a magyar határra. A kitelepülők nem egy államközi szerződés értelmében kerültek Magyarországra, így az ingóságok és ingatlanok sorsa bizonytalan maradt, s ezért természetesen ők kénytelenek voltak mindenüket hátrahagyni.

A csángó-kérdés 1944 tavaszán-nyarán kerül ismét a hivatalos magyar politika napirendjére, a csángóság kompakt áttelepítését azonban nem sikerült keresztülvinni. A Bácskában megtelepedett csángók végül a szerb partizánok előretörése miatt 1944-ben Magyarországra menekültek, ahol végül 1945-1947 között három baranyai faluban telepítették le őket.

Miről beszélnek a dokumentumok?

Az 1. számú irat egy gépelt segélykérelem a Magyar Vöröskereszthez családgyejesítés céljából, amelyet a román lakosság Gajcsána melletti Magyarfaluból származók küldtek el. Ők feltehetőleg 1942. tavaszán érkeztek a Bácskába. A hátoldalán kézírásos bejegyzés található: "Gy. M. és Cs. Gy. családjának visszatérése megtörtént, a többi nem. 43. IV/18.". A Gajcsána-Magyarfaluban maradt hozzátartozók egy részének áttelepedése tehát megoldódott, bár az nem tudható, hogy átszöktek a román-magyar határon, vagy hazatérési igazolvánnyal legálisan érkeztek Magyarországra. Az iraton lévő egyéni sorsok alapján kihámozható a csángóság elnyomatásának számos kisebb részlete. Ez a bácskai csángó kisközösség 1941-1944 folyamán a Moldvából átszökő, vagy hazatérési igazolvánnyal átjövő kisebb-nagyobb csoportokkal folyamatosan gyarapodott. A szövegben utalás történik arra is, hogy a kérelmezők már ott élő rokonaikhoz jöttek, az áttelepülés okai között tehát rokoni szálak is szerepet játszottak. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azonban azt sem, hogy az új hazába költözők között volt némi lemorzsolódás is, néhányan főleg a világháború befejezése után visszaköltöztek Moldvába.

A 2. számú dokumentum egy kézírásos folyamodvány a Szent László Társulathoz, melyben a Bácskába telepített moldvaiak egy külön telep létrehozását szorgalmazzák. A Társulat 1861-ben alakult meg Lonovics József kalocsai érsek vezetése alatt. Fő célja az akkori Magyarország határain kívül élő magyar közösségek támogatása volt magyar tudatok és kultúrájuk megőrzése érdekében. Figyelme értelemszerűen az akkori két legnagyobb határon túli magyar tömb, a bukovinai székelyek és a moldvai csángók felé irányult. A két népcsoport gondozását magyar nyelvű misekönyvek küldésével és onnan származó gyerekek és diákok anyaországi taníttatásával vállalták fel. Az egyesület jelentős szerepet játszott kisebb bukovinai székely csoportok Magyarországra telepítésében a századfordulón. A trianoni békeszerződés után a határon túli magyarság érdekeinek képvislete nagyobb mértékben helyi legitím szervezetekre vagy pártjaira, illetve a magyar államra bízott, de erejéhez mérten a Szent László Társulat továbbra is igyekezett támogatni a moldvai és bukovinai magyarságot.

A kézíratos szöveg, amelyet a kérelmezők nyilvánvalóan maguk fogalmaztak meg, jól tükrözi a csángó dialektusok archaikus jellegét. (Az ArchivNet elektronikus hasábján "élő" hagyománytól eltérve, ezeket nem a mai helyesírásnak megfelelő átiratban, hanem szövegként közöljük - a Szerk.) Az iratról szólva aláhúzzuk, hogy a magyarság megtelepedése Moldvában a XVIII. század végén, tehát még a magyar nyelvújítás előtt lezárult, a moldvai magyar dialektusokra ezért nem volt hatással az irodalmi nyelv. A moldvai magyar falvakban a dokumentum megszületésének időpontjáig kizárólag román tanyelvű népiskolák működtek, a jászvásári püspökség pedig nem hozott létre magyar nyelvű oktatási intézményeket, sőt a román hatóságok nem engedélyezték csángó származású diákok taníttatását a Székelyföldön sem. A magyar irodalmi nyelvtan ismeretének hiánya érezhető a szöveg tanulmányozásakor, ezért a könnyebb olvashatóság érdekében egyes értelemzavaró szavak írásmódját megváltoztattuk, illetve néhány írásjelet betoldottunk a szövegbe.

A szöveget több aspektusból meg lehet vizsgálni. Mi a csángóság előbb említett, anyanyelven történő művelődési lehetőségeivel is összefüggő szempontja szeretnénk felhívni a figyelmet. A levél aláírói utalnak a szintén Magyarkanizsára költözött bukovinai székelyekkel fennálló konfliktusokra, s a közösségük számára különálló telep létesítését kérik. A székelyek Bukovinába való kitepedésük kezdetétől rendelkeztek magyar származású vagy magyarul tudó lelkészekkel. Ezen túlmenően olyan falusi iskolák is voltak, ahol a magyar nyelven való írást és olvasást elsajátíthatták. Bukovina a XVIII. század végétől a Habsburg Monarchia része volt, így a Magyar Királysággal kvázi egy állam keretein belülre került, ami megkönnyítette az anyaországi testvérekkel való kapcsolattartásukat. A századfordulón lezajlott kisebb telepítési akciók révén mindvégig létezett körükben a Magyarországra való költözés lehetőségének tudata, ami erős érzelmi kötődést alakított ki bennük az ősszmagyar kultúra iránt. A két etnikum együttes letelepítésével Magyarországon ezek az eltérő kulturális háttérből adódó társadalmi különbségek szembeszökővé váltak, a székelyek egy része lenézte a csángókat.

Források

1. számú dokumentum

Magyarországra szökött moldvai csángók levele a Magyar Királyi Vöröskereszt Eglyetnek hozzátartozóik Magyarországra hozatala érdekében

Magyarkanizsa, 1943. február 3.

Magyar Királyi Vöröskereszt Eglyet

Budapest

Alulírott magyarkanizsa-fogadjisteni lakosok azzal az alázatos kéréssel fordulunk a Vöröskereszt Eglyethez, hogy Romániában maradt hozzátartozóinkat a bukaresti német Vöröskereszt Eglyet által hazahozatni kegyeskedjék. Mi mindaz 5-en Moldvából, Gaiceana /Tekucs m./ községből szöktünk Magyarországra, hozzátartozóink azonban otthon maradtak Romániában.

1. Gy. M. 25 éves gaiceanai lakos katonai szolgálatban volt a román hadseregnél, m, evolt neki a hazatérési igazolványa, de mikor szabadságra hazaeresztették, az ezrednél elvették azt. Felesége J. M. és 1 gyermeke Romániában maradt.
2. F. Gy. 32 éves, önként szökött Magyarországra 1942. VIII. 23.-án. Feleségét B. G.-t és 3 gyermekét hagyta ott. Azóta már 1 gyermeke született. Hazatérési igazolványa nincs, de a hozzá szükséges iratokat leküldte Bukarestbe a magyar konzulhoz és azok most is ott vannak
3. Gy. J. 23 éves nő. Felesége és 1 gyermeke Romániában maradt. Van neki hazatérési igazolványa odahaza, de azon még 4 testvére is fel van véve, mert nincsenek szüleik s így egy hazatérési igazolványt kaptak.
4. D. M. 28 éves. Feleségét K. M.-t és 2 gyermekét hagyta ott. Hazatérési igazolványa megvan.
5. Cs. Gy. 42 éves. Feleségét K. K.-t és 5 gyermeket hagyott ott. Hazatérési igazolványa van.

Mind az 5-en még az elmúlt évben szöktünk Magyarországra. Mindannyiunknak megvan a hazatérési igazolványunk ugyan, haza is akartunk jönni vele, de a románok nem engedték s így kénytelenek voltunk átszökni, hogy megmutassuk igazi magyar mivoltunkat. Szökés után egyenesen Magyarkanizsa-Fogadjistenbe jöttünk, ahol rokonaik vannak, jelenleg azoknál is lakunk, mert mint szökevények házat, földet még nem kaphattunk. Egyelőre 1-2 holdas parcella szántóföldet béreltünk, hogy mégis legyen miből megélnünk.

Mély alázattal és tisztelettel fordulunk tehát a Magy. Kir. Vöröskereszt Vezetőségéhez, hallgassa meg kérésünket és Romániában maradt feleségeinket és gyermekeinket a bukaresti német Vöröskereszt Eglyet által hazahozatni kegyeskedjék.

A Vöröskereszt Eglyetnek alázatos szolgálai: Gy. M., F. Gy., Gy. J., D. M., Cs. Gy.

Magyarkanizsa-Fogadjisten 1943, febr. 3,

Jelen kérvényben foglaltak valódiságát igazolom:
Oromhegyes 1943. febr. 3.

plébános, fogadjisteni megbízott lelkész

Gépelt másolat tisztázott változata.

MOL. P 1431. 20. cs. 1943. k. 5. (Magyar Országos Levéltár, P 1431 Szent László Társulat iratai. 20. csomó, 1943. köteg, 5. fólió)

2. számú dokumentum

A Bácskába telepített moldvai csángók levele Krywald Ottónak, a Szent László Társulat alelnökének, külön moldvai telepesfalu létesítésének támogatására

Magyarkanizsa, 1944. április 24.

Nagyimlitosagos Prelátus urunk.

Nemis tudjuk hová foljamadni hogj joban sikerülne sorsunk legfőbb képpen a valásunk érdekében mert mink Moldovából hazatért romai katulikus magjarok, egész egj öszezavaradás van ebe a faluba. Magjarkanizsához tartozo Fogadistenben. Nagjon szép a falunk neve, csak aza hiba hogj a valásunkat mainem még ugjsem birjuk tartani amint tartatuk oljan hoszu idő alatt a Romának között mert nagjon sok féle Magjarok vagjunk és mindenkinek más a fogalma. Tehát mink el tölcsük valahogy a rövid életünköt de ara gondolunk hogj még a gyermekejink hátra vannak és félünk a hit el fajulásától, ameljhez nagjon de nagjon ragaszkodunk a hitünkhoz mivel hogj mostanáigis hála Istenek meg tartatuk és ebből kifojolagos mert mű ara nem gondoltunk hogj fgj el meszülnk a mű erős valásunktól. Idegen országba voltunk és ugjis meg tartatuk a hitünköt itt még pedig jól lássuk hogj naprol napra gjengül meg a valás mink nagj szerencsittenségünkre nem bírtunk sem hogj tárgjakat hozni magunkal és a Bukovinabol haza tért testvéreink hoztak egj kevés holmit és e véged képesek minket különözni a templomba mint a temetőbe is. Ha csak lehetne hogj egj külön telepet kaphatnánk mink csaka moldovából haza tért magjarok. Mivel hogj Horthyi Miklos kegjelmes urunk meg ígérte hogj a többi testvéreinket közelébről ki fogják hozni románából és azért nagjon szeretnök ha maid mingjáján mivel közeléb lehetnök testvéreinkel és akor továbbis csendesen föntarthatassuk a mink drága romai katulikus valásunkat, mert itt vagjunk ött féle nép és mindegjiknek a valás felöl a mi sok értetlenséget hoz közénk. És hogjha lehetne öszegjuteni a táborakbol a töbi testvérjinket s míg a mi iten vagjunk és heljezenek egj uj telepre csak a moldovaiakat hogj ne legjen ki hogj míg el tívesze más utra a gyermekeinket mert a gyermekbe mar be lehet vézni a roszat. Sok család van még a kinek nincs még föld és nincs miből élni csak napszamba járnak és pedig ahol nehéz a megélhetés mert nincs mindig azzse hogj fen birja tartani a családját és el futunk kodulni. Minekünk itt a njár és hogjha lehetne rövid időbe uj telepre tegjenek mert mű meg csinálunk mindent házat st - csak anjagat agjanak és akor mű röktön meg csináljuk a saját kezünkkel. Iten még a levegő sem használ, mindenki sínli ezt az alföldi levegőt.

Alázatal és könjes szemekel kérjük A Prelátus O mlitoságát hogj intézkegjenek rolunk.

Alázat tiszteletel Haza tért Moldvai magjarok.

L. I.
K. M.
J. A.
I. K.
B. Gy.
T. M.
P. J.
Gy. J.
Cs. Gy.
B. I.
J. J.
A. D.
B. M.
B. I.
M. J.
Cs. M.
id. Gy. I.
K. M.
Gy. A.
B. M.
Gy. J.
K. F.
K. M.
Gy. I.
Gy. M.
Gy. J.
Gy. I.
J. M.
T. Gy.

Kézírásos szöveg tisztázott változata.

MOL. P-1431. 29.cs. 6. t. 71-72. (Magyar Országos Levéltár. P 1431 Szent László Társulat iratai. 29. csomó, 6. tétel, 71-72. fólió)

Címkék:

[Moldva](#) ^[2]

[csángók](#) ^[3]

[Bácska](#) ^[4]

[Szent László Társulat](#) ^[5]

Kiadás: 1. évfolyam (2001) 2. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/kuriozumok/moldvai_csangok_segelykero_levelei_a_bacska.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/kuriozumok/moldvai_csangok_segelykero_levelei_a_bacska.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/moldva>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/csangok>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bacska>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szent-laszlo-tarsulat>